

7. Bray B., McClaskey K. Make Learning Personal. Thousand Oaks, CA: Corwin, 2015.
8. Buckley D. The Personalization by pieces framework: a framework for the incremental transformation of pedagogy towards greater learner empowerment in schools. 2006.
9. Rickabaugh J. Learning independence continuum. CESA, 2012.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ТА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ І ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНО ВІДДАЛЕНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Ігнатюк О. А.

доктор педагогічних наук, професор,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

Система вищої освіти в Україні продовжує оновлення, інтегруючись в європейський та світовий освітній простір. У Законі України «Про вищу освіту» [1], Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 рр. [2] визначено комплекс заходів щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні, стрижнем якого є підготовка висококваліфікованих кадрів, професійна компетентність яких має відповідати світовим стандартам. Забезпечення якісних змін у освітній системі потребує перегляду концептуальних принципів професійної підготовки майбутніх викладачів вищої технічної школи. Результат такої підготовки акумулюється в готовності майбутнього викладача як гуманно зорієнтованої особистості з розвиненим інноваційним мисленням, спроможним бути оперативним, швидко й адекватно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, створювати нові освітні програми, застосовувати інноваційні педагогічні технології та інноваційні проєктивні методики.

Уже як рік наша країна виборює свою незалежність, триває воєнний період та понад трьох років світ живе в умовах пандемії та карантинних обмежень, що безперечно впливає на практично всі сфери життєдіяльності людини. Освіта – це одна із сфер, що страждає найбільше від таких нових умов буття. Усі заклади освіти, у тому числі й університети, змушені були швидко реагувати на виклики військового стану та пандемії, вимушені були перевести освітній процес у дистанційний або гібридний (змішаний) режим [3].

Основна мета публікації полягає в з'ясуванні особливостей організації якісної професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи з числа магістрів та докторів філософії педагогічних і технічних спеціальностей в умовах надзвичайно віддаленого та змішаного навчання.

До особливостей організації професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи з числа магістрів та докторів філософії педагогічних і технічних спеціальностей в умовах надзвичайного віддаленого навчання (НВН) та гібридних

(змішаних) форм варто віднести запровадження мобільного навчання, розв'язання питання педагогічного контролю здобувачів освіти й підвищення їхньої мотивації до навчання в означених умовах пандемії та воєнного стану.

Мобільне навчання є новою освітньою технологією, що ґрунтується на інтенсивному застосуванні мобільних ІКТ навчання в освітній та професійній діяльності, воно є не лише важливою складовою процесу підготовки у ЗВО, але й одним із провідних засобів професійної педагогічної діяльності. Зазначимо, що майбутні викладачі вищої школи в професійній діяльності працюватимуть із різним переліком програмних модулів, всілякими базами даних, внутрішніми локальними мережами тощо [4].

У цьому контексті в теорії і практиці вищої освіти постає проблема поєднання традиційних методів навчання з інноваційними педагогічними технологіями, оскільки особливості професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи полягають у тому, що вони мають адаптуватися до зовнішнього середовища, яке швидко змінюється у зв'язку з еволюційним розвитком ІКТ. Саме від того, наскільки ця адаптація буде успішною, залежать їхні успіх, кар'єра та самореалізація. Саме тому завдання викладача, який навчає фахівців будь-якого профілю (педагогічного у тому числі), є не лише дати здобувачам вищої освіти знання відповідно до стандартів освіти, але й сформувати у них професійні компетентності та життєві важливі вміння пошуку, збирання та опрацювання необхідних даних, уміння ефективно взаємодіяти з колегами в екстрених ситуаціях, працювати в команді, брати на себе відповідальність, проявляти лідерські якості, реалізовувати свій потенціал, подавати результати своєї роботи, самостійно опановувати нові технології та засоби [5].

Розгляд і ґрунтована характеристика організаційно-методичних особливостей якісної професійної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах надзвичайного віддалено та змішаного навчання на прикладі НТУ «ХП» приводить до висновку – ефективність успіху освітнього процесу буде залежати від необхідності запровадження певного алгоритму дій.

По-перше, необхідно встановити контакт у всіх напрямках систем «викладач-студент», «студент-викладач», «викладач-викладач», «студент-студент». Для викладачів та науково-педагогічних працівників вельми важливим є вчасним поінформування здобувачів вищої освіти про перехід на надзвичайне віддалене навчання (далі – НВН), обрання шляхів передачі інформації, платформ для проведення консультацій, а також налагодження співпраці з використанням онлайн платформ, до яких має мати вільний доступ кожен здобувач вищої освіти.

По-друге, варто визначити пріоритети. В умовах НВН існує ризик того, що через недостатню готовність педагогів до викладання дистанційно або брак часу, відведеного на опрацювання матеріалу, певна його частина може бути не надана здобувачам вищої освіти, тому перш за все викладачі мають розподілити навантаження так, щоб заплановані види роботи були виконані, основний обсяг матеріалу засвоєний студентами вчасно, а контроль їхніх знань проведено згідно з навчальним планом.

По-третє, необхідно застосовувати технологію співпраці. Для успішної організації освітнього процесу в указаних умовах важливо вміти налаштовувати співпрацю як зі здобувачами вищої освіти, так і з колегами та спільнотою ЗВО, щоб отримати максимально продуктивні взаємовідносини та мати змогу ділитися ідеями для покращення процесу навчання.

Вважаємо за необхідне зазначити, що значна увага в професійній підготовці здобувачів вищої освіти у НТУ «ХП» приділяється також удосконаленню *технології педагогічної взаємодії в системі «викладач – студент»*, бо така педагогічна взаємодія розглядається як дуже важлива й невід’ємна складова педагогічного процесу, який забезпечує отримання високих освітніх результатів та впливає на психологічну підтримку в умовах стресу. За таким підходом заняття від простої передачі інформації перетворюються на ділову, доброзичливу, спільну співпрацю, що направлена на досягнення високоефективного результату – мети навчального процесу.

Слід відзначити, що такій організації міжособистісної педагогічної взаємодії притаманні такі риси [5, с. 362]:

- взаєморозуміння обох суб’єктів педагогічної взаємодії, усвідомлення спільних інтересів і необхідності творчої співпраці;
- побудова співпраці на принципах доброзичливості й довіри;
- формування позитивної емоційної напруженості;
- взаємодопомога в переборенні труднощів, які виникають у студентів;
- об’єктивність у взаємних оцінках;
- додержання принципів загальної культури взаємовідносин і спілкування тощо.

Викладач і студент взаємодіють між собою в межах організованої системи відношень, в якій педагог здійснює керівництво. Утілюючи на практиці чітко вивірені стратегічні та тактичні цілі, він формує суб’єкт – суб’єктні відносини. Можна припустити, що найбільш оптимальними умовами, коли може розвинутися й розкритися потенціал майбутнього фахівця, слід уважати такі: необхідно, щоб викладач був перш за все творчою особистістю, мав високий інтелектуальний, моральний і фізичний рівень, глибокі психолого–педагогічні знання, демонстрував розуміння особистості своїх вихованців [5, с. 362].

Отже, сьогодні потрібен професіонал, який, володіючи педагогічною майстерністю, постійно відчуває потребу в поповненні знань, пошуку нових рішень, творчості в роботі, самовдосконаленні. Але мабуть однією з головних якостей, притаманних викладачу, який, відповідно до сучасних вимог ринку праці й суспільства, орієнтується на формування всебічно розвинених особистостей студентів не лише як фахівців різних галузей, але й як майбутніх лідерів, є розуміння та володіння педагогом *технології педагогічної комунікації*.

«Саме ця технологія обумовлює педагогічно доцільні взаємини між викладачами й вихованцями. Вони підпорядковані досягненню виховного результату та будуються на добровільному визнанні вихованцем авторитету, прав, знань і досвіду викладача, його лідерства. Це проявляється в прагненні вихованця вчитися у викладача, спілкуватися з ним, наслідуючи його. Саме такі обставини

викликають необхідність молоді людини розвивати себе, розкривати свої потенційні можливості» [5, с. 363].

По-четверте, для належного й ефективного виконання педагогічного контролю в умовах НВН необхідно обирати та застосовувати хмарні інструменти віртуальної взаємодії учасників освітнього процесу, наприклад миттєвий зв'язок, оповіщення (Viber, WhatsApp, Telegram, e-mail); співпраця з навчальними матеріалами, коментування, обговорення, консультування та психологічна підтримка (ZOOM, Skype); підготовка проведення занять, оголошення, організація і проведення (сайт установи, Viber, WhatsApp, Telegram, e-mail, ZOOM, Skype) тощо.

Питання підвищення мотивації студентів завжди перебували на порядку денному, але показники були низькими навіть в умовах традиційного навчання, а з переходом на надзвичайно-віддалене навчання ситуація стала ще більш плачевною. Тільки замалий відсоток здобувачів вищої освіти прагне набути знань, інші взагалі втрачають інтерес до занять, ураховуючи необхідність розв'язання соціально-економічних питань, не бачать себе на ринку праці тощо. На нашу думку, це не зв'язане з компетентностями викладачів, навпроти, їхній професійний рівень зазвичай дуже високий. Уся проблема ховається в самих студентах. Тому майбутнім педагогам вищої школи потрібно засвоїти значний обсяг корисної інформації, яка, у свою чергу, стане безцінними знаннями, які допоможуть їм як фахівцям позитивно вплинути на світогляд наступних поколінь майбутніх фахівців.

Підсумовуючи, зазначимо, що НВН може використовуватися тимчасово в «аварійному режимі», але якщо такий режим стає «ною реальністю», то варто замислитися стосовно переходу до онлайн освіти на основі врахування її закономірностей, принципів, методології, методик та практик. Це не простий і досить ресурсомісткий процес. Визначені особливості організації професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою в умовах НВН знайдуть подальший розвиток у площині підвищення мотивації учасників освітнього процесу та поліпшення якості надання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» (документ 1556-VII, зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (Дата звернення: Лютий. 28, 2023).
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (проект). URL: http://tntpu.edu.ua/EKTS/proekt_konserc.pdf. (Дата звернення: Лютий. 28, 2023).
3. Биков В. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 2. С. 16–17.
4. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за заг. ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків : Міська друкарня, 2020. 409 с.
5. Ігнатюк О. А. (2009) Формування готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика: [монографія]. Харків : НТУ «ХП», 2009. 432 с.